

TALİM ve TERBİYE
KURULU BAŞKANLIĞI

Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...
Ankara, 18 Temmuz 2017

Bu doküman 18 Temmuz 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan basın toplantısı için hazırlanmıştır.

Sunuş	3
Müfredatlar Neden Yenilendi?	4
Müfredatlar Nasıl Yenilendi?	4
Yenilenen Müfredatlarda Neler Yapıldı?	7
Müfredatlarda Öne Çıkan Yenilikler Nelerdir?	9
Müfredatlarla İlişkili Olarak Yapılan Çalışmalar Nasıl Devam Edecek?	12
Ek 1. Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Yenilenen Müfredatlar	15
Ek 2. Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar ..	24
Ek 3. Yenilenen Müfredatlarla Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Yeterlilik ve Beceriler ile İlişkili Bilgi, Beceri ve Tutumlar	25

Sunuş

Müfredat (öğretim programı) en genel tanımıyla **öğretmen rehberliğinde öğrencilerin edinmesi hedeflenen temel bilgi ve beceriler çerçevesidir**. Sosyokültürel hayat, bilim ve teknolojideki hızlı değişim ve gelişmeler, toplumun ve ferdin ihtiyaç duyduğu vasıfların da farklılaşmasına sebep olmaktadır. Bu farklılaşma ise tabii olarak çağın gerekliliklerini karşılayabilecek fertlerin yetiştirilmesini sağlayacak olan müfredatların yenilenmesi ve güncellenmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Bu ihtiyaç ve Millî Eğitim Bakanlığının değişen felsefesi doğrultusunda müfredatları geliştirme, yenileme ve güncelleme çalışmaları 2005'te yeni bir rayda başlamış, 2015-2016 eğitim öğretim yılında tamamlanmıştır. **2016-2017 eğitim öğretim yılının başından bugüne ise farklı bir boyut kazanarak 51 müfredat ekseninde kapsamlı bir şekilde bir yenileme (güncelleme, gözden geçirme, ikmal ve değişiklik) çalışması yapılmıştır**. İşbu dokümanda bu çalışmaya dair ayrıntılar sunulmaktadır.

Müfredatlar Neden Yenilendi?

2016-2017 Eğitim Öğretim Yılında Yapılan Yenileme Çalışmalarının Gerekçeleri

Dünyada ve ülkemizde yaşanan sosyokültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, öğrencilerin gelecekte toplumun üretken üyeleri olarak sahip olmaları gereken vasıf örgüsünü ve nitelik dokusunu da değiştirmiştir. İçerisinde bulunduğumuz çağda, öğrencilerin sahip olmaları gereken temel bilgi, beceri ve değerlerin yanı sıra bunları edinme sürecindeki farkındalıkları da önem arz etmektedir. Ayrıca kazanılmış olan özelliklerin hayatın farklı alanlarında kullanılabilmesi için iyi bir donanım ve altyapıya sahip olunması da bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu durum, ülkemizin bugününden yarınlarına kendilerine büyük umutlar bağlanan gelecek nesillerinin daha donanımlı bir şekilde yetişmesi için müfredatların yenilenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Yenileme çalışmalarının başlamasında kalkınma planları, 64 ve 65. Hükümetlerimizin eylem planları, uluslararası ölçekte gerçekleştirilen sınavların sonuçları, farklı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar ile gerçekleştirilen bilimsel araştırmalar etkili olmuştur. Sonuç olarak **mevcut müfredatlar, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler doğrultusunda çağın gerekliliklerini, ferdin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yenilenmiştir.**

Müfredatlar Nasıl Yenilendi?

Müfredat Yenileme Sürecinde Yapılan Çalışmalar

Yenileme çalışmalarına başlamadan önce aşağıda örnekleri sunulan birtakım sorulara cevap aramak üzere nitel (qualitative) ve nicel (quantitative) araştırmalar gerçekleştirilmiştir:

- Uygulanmakta olan müfredatların güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
- Mevcut müfredatlar çağın ve toplumun değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmekte midir? Ne gibi eksiklikler hissedilmektedir?
- Müfredatlar nasıl daha işlevsel ve uygulanabilir hâle getirilebilir? Nasıl daha etkili ve yararlı sonuçlar alınabilir?
- Müfredatlarda güncelliğini yitirmiş konu veya uygulamalar var mıdır, varsa bunlar nelerdir?
- Öğretmen ve öğrencilerin müfredatlara yönelik memnuniyetleri ne düzeydedir?

Bu soruların cevaplarını aramak üzere bakanlık uzmanları, akademisyenler ve aktif olarak görev yapmakta olan öğretmenlerden çalışma grupları oluşturulmuş ve bu gruplarla aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır:

- Farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen müfredatları incelenmiştir.
- Eğitim, öğretim ve müfredatlar üzerine son dönemlerde yurt içi ve yurt dışında yapılan akademik çalışmalar taranmıştır.
- Anayasa ve ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Genel Müdürlüklerince geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin müfredatlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri belirlenmiştir.
- İllerden her bir branş için müfredatlara dair il zümre raporları istenmiştir.
- Branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan bir anket yoluyla veriler toplanmıştır.
- Üniversitelerimizden branşlar bazında müfredatlara yönelik rapor hazırlamaları ve bunları Bakanlığımıza iletmeleri istenmiştir.

Mezkûr çalışmalar kapsamında elde edilen veriler değerlendirilerek çizilen yol haritası istikametinde ise programları üretmek üzere aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirilmiştir:

- Türkiye'nin farklı illerinde ve farklı okul türlerinde görev yapan öğretmen ve akademisyenlerden, referanslar ve tavsiyeler kullanılarak çalışma grupları oluşturulmuştur. Çalışma grupları arasında hedef ve adım birlikteliği sağlamak üzere çalışma usulü eğitimleri yapılmıştır. Sürecin her aşamasında ders ve sınıf düzeylerinde oluşabilecek çakışmaları önlemek, konular arasında öncelik ve sonralık sıralaması belirlemek, ehem-mühim hiyerarşisi kurmak gibi gündemlerle çalışma grupları farklı illerde düzenlenen çalıştaylarda bir araya getirilmiştir.
- Yapılan tüm çalışmalar, eylül ayının sonlarından itibaren Bakanlık bünyesinde Müsteşar başkanlığında oluşturulan bir kurulla haftalık izleme toplantılarında takip edilerek yönlendirilmiştir. Oluşturulan **Program Geliştirme İzleme Kurulunda;** Temel Eğitim Genel Müdürü, Ortaöğretim Genel Müdürü, Din Öğretimi Genel Müdürü,

Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürü, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürü, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü, Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürü sürekli olarak yer almıştır. Ayrıca diğer birimlerin birim amirleri de süreç içinde görev alanlarının gerekli kıldığı toplantılarda hazır bulunmuştur.

- Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan **taslak müfredatlar**, bir buçuk yıl süren yoğun ve kapsamlı bir çalışma sonunda, Kasım 2016’da başlayan bir takvimle Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına teslim edilmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında oluşturulan çalışma grupları tarafından taslak müfredatların ön incelemesi yapılmış, daha sonra “hazırlayan grup”lar ile “inceleyen grup”lar birlikte çalışmaya devam etmiştir.
- Taslak müfredatlar 13 Ocak 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanımız Sayın İsmet Yılmaz tarafından düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyunun görüşlerine sunulmuştur. 13 Ocak 2017 tarihinde “askıya çıkarılan” taslak müfredatlar, 10 Şubat 2017 tarihine kadar, 27 gün süreyle **mufredat.meb.gov.tr** adresinde incelemeye ve görüş bildirimine açık tutulmuştur. Bu süre zarfında “mufredat.meb.gov.tr” adresi üzerinden 175.342; TTKB kurumsal e-posta adresi aracılığı ile de 8.850 görüş bildirilmiştir. Ayrıca kurumun facebook hesabında 91.487 görüntüleme, 31.268 etkileşim; twitter hesabında ise 530 milyon görüntüleme, 19 milyon 100 bin profil ziyareti gerçekleştirilmiştir.
- Müfredatların askıda kaldığı 13.01.2017–10.02.2017 tarihleri arasında toplumun her kesiminden kişilerin, kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri alınmıştır (bkz. *Ek 2. Askı Sürecinde Müfredatlara Dair Görüş Bildiren Kurum ve Kuruluşlar*).
- Kamuoyundan gelen bu geri bildirimler, akademisyen ve öğretmenlerden oluşan çalışma gruplarında görev almış 360 kişinin katıldığı bir çalıştayda büyük bir hassasiyetle değerlendirilmiştir.
- TTKB bünyesindeki komisyonlar çalıştaydaki değerlendirmeleri dikkate alarak düzenlemeleri yapmış, taslak müfredatları Talim ve Terbiye Kuruluna sunmuştur.
- Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanmış taslak müfredatlar, Millî Eğitim Bakanımıza arz edilerek 02 Mayıs 2017 tarihinde Makam Onayı alınmıştır.
- Bugün burada, şu anda düzenlenen [18 Temmuz 2017] basın toplantısıyla müfredatlar kamuoyuyla paylaşılıyor. 2017-2018 eğitim öğretim yılında 1, 5 ve 9. sınıflarda yenilenen müfredatların uygulanmasına başlanacaktır. 2018-2019 tarihinde ise tüm

sınıflarda ve tüm derslerde yeni müfredat ile eğitim öğretim sürecimize aynı özen, güncellik, sağlamlık ve istikrarla devam edilecektir.

Yenilenen Müfredatlarda Neler Yapıldı?

Müfredatlara Yapılan Başlıca Müdahaleler

Okullar ve okullarda uygulanan müfredatlar, sosyal davranış modelleri sağlayarak öğrencilerin değer sistemlerinin gelişiminde önemli rol oynar. Okuldaki etkinlikler, **aleni** yahut **örtük** olarak öğrencilerin değerlere ilişkin bilgi ve kavrayışlarını, toplumun bir üyesi olarak belirli değerleri davranışa dönüştürmeleri için gereken becerileri geliştirmelerine yardımcı olur. Önceki müfredatlardan farklı olarak yenilenen müfredatlarda **değerler** ve **değer eğitimi** müfredatların ana odağını oluşturmuştur. Mevcut müfredatları da kapsayan geniş bir literatür taraması yapılmış, disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla (eğitim öğretim hedefleriyle) ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevi ve evrensel değerler 10 (on) ana başlık altında toplanmış, bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar belirlenmiştir.

- Değer eğitiminin bütün eğitimin nihai gayesi ve ruhu olduğu, ayrı bir müfredat veya konu/öğrenme alanı olarak görülmemesi gerektiği, bu bakımdan okullar ve öğretmenlerin değerleri müfredatların bütünlüyci bir parçası (mütemmim cüzü) olarak ele alması ve uygun yaklaşımları kullanarak öğrencilerine kazandırması,
- değerlerin yalnızca müfredatlarda yer alan lafızlar olmaktan çıkarılması, öğrencilere okul içinde ve dışında değerleri pratiğe dönüştürmeleri için uygun ve etkili fırsatlar sağlanması,
- değerlerin anlamlı ve kalıcı olması için öğrencilere kazanımların içerik boyutu (konu) ile ilişkilendirilerek ve konu anlatımından ziyade öğrencilerin akıl yürütme, sorgulama, araştırma, yorum yapma, bağlantı kurma ve değerlendirme becerilerini kullanabilecekleri drama, rol oynama vb. çalışmalarla aktarılması,
- öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri, destekleyici, toplum bilincini geliştiren, karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan bir sınıf ortamı oluşturulması,
- değerlerin aktarılmasının sadece sınıf veya okul ortamı ile sınırlı kalmaması, okul-aile iş birliğinin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır.

Müfredatlarla öğrencilere aktarılması hedeflenen **kök değerler** şunlardır: **adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik.**¹

Toplumların teknoloji çağından bilgi çağına doğru geçmesiyle son yıllarda meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal değişim ve gelişmeler ekseninde toplumun geleceğin üyelerinden beklentileri de farklılaşmıştır. Bu gelişme ve ilerlemeler öğrencilere temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, özgün düşünme, araştırma yapma, sorun çözme gibi **bilişsel**; toplumsal ve kültürel katılım, girişimcilik, iletişim kurma, empati kurma gibi **sosyal**; öz denetim, öz güven, kararlılık, liderlik gibi **kişisel** yeterlilik ve becerilerin kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamalar çeşitli belgelerde ifade edilmiştir. Bu bağlamda dikkate alınan şu belgeler zikredilebilir: Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 2008 yılında kabul edilen **Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi**; Millî Eğitim Bakanlığınca öğrenci, öğretmen, okul, ilçe ve il gelişim seviyelerinin ülke genelinde yıllık olarak izlenmesi, değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan **Millî Eğitim Kalite Çerçevesi**; Millî Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları, meslek örgütleri ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde ulusal ve uluslararası konu uzmanlarının katkılarıyla hazırlanan, 02/01/2016 tarih ve 29581 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren **Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi**.

Müfredatlarla kazandırılmak hedeflenen yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamaların belirlenmesinde yukarıda atıfta bulunulan çalışmaların yanı sıra **21. Yüzyıl Becerileri** olarak anılan yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin açıklamalar da dikkate alınmıştır. Müfredatlarla öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler şunlardır: **anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematik yeterliği, bilim ve teknoloji yeterliği, dijital yeterlik, öğrenmeyi öğrenme, inisiyatif alma ve girişimcilik algısı, sosyal ve kamusal yeterlikler, kültürel farkındalık ve ifade.**²

Zikrolunan değer, yeterlilik ve beceri çerçevesi içinde İlkokul ve ortaokul düzeyinde **17**, lise düzeyinde **24**, imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi düzeyinde **10** olmak üzere toplam **51 ayrı** (sınıflar esas alındığında 176) müfredat yenilenmiştir. Programların ruhu mesabesinde bir

¹ Zikredilen kök değerler ve bunlarla ilişkili tutum ve davranışlar *Ek 3*'te ayrıntılı olarak sunulmuştur.

² Zikredilen yeterlilik ve beceriler ile ilişkili bilgi, beceri ve tutumlar *Ek 4*'te ayrıntılı olarak sunulmuştur.

anlayışla 10 kök değer ve 9 temel yeterlilik ve beceri, bu 51 müfredatın tamamında mutazammındır (örtük olarak yerleştirilmiştir).³

Müfredatlarda Öne Çıkan Yenilikler Nelerdir?

Yenilenen Müfredatlarda Yapılan Başlıca Değişiklik, Yenilikler ve Yenilemeler

- 1) **Yenilenen müfredatların sade ve anlaşılır olması ön planda tutulmuştur.** Bu bakımdan uygulanmakta olan müfredatların yoğun olan genel giriş bölümleri sadeleştirilmiştir. Müfredatların temel felsefesi, öğrenme öğretme yaklaşımı, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, rehberlik, değer eğitimi gibi hususlara ilişkin açıklamalar önemli noktalar vurgulanarak ortak, genel ve yalın hâle getirilmiştir. Yenilenen müfredatlara ilişkin hususlara dair ayrıntılı açıklama, etkinlik ve örneklerin oluşturulacak broşürler ve internet sitesi (mufredat.meb.gov.tr) aracılığıyla öğretmen ve öğrencilerin kullanımına sunulması planlanmıştır ve bu plan doğrultusundaki çalışmalar devam etmektedir.
- 2) **Öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler belirlenirken derslerin tabiatı (disiplinin kendi özgül özellikleri) dikkate alınmıştır.** “Yeterlilik ve Beceriler” başlığı altında ilgili yeterlilik ve becerilere ilişkin kısa tanımlamaların yanı sıra bunların edindirilmesinde kullanılabilecek öğretim yöntem ve tekniklerine dair kısa açıklamalara yer verilmiştir. Müfredatlarda yer alan yeterlilik ve beceriler **Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi** adı altında yayımlanan ve her ülkenin kendi eğitim sistemine uyguladığı **Avrupa Yeterlilikler Çerçevesinde** yer alan tanımlamaların Türk kültürünün ve toplumunun ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda müfredatlara yansıtılmış şeklini içermektedir.
- 3) **Yenilenen müfredatlar ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel yeterlilik ve beceriler tüm disiplin alanları için ortak olarak verilmiştir.** Bu yeterlilik ve beceriler, müfredatlarda disiplin alanlarının kazanımlarına ve/veya açıklamalarına doğrudan yahut dolaylı olarak ilişkilendirilmiştir. **21. yüzyıl becerileri** olarak adlandırılan ve yeni yüzyılın mezunlarının sahip olması beklenen yeterlilik ve beceriler de kazanımların ve kazanım açıklamalarının yapılandırılmasında göz önünde bulundurulmuştur. Ders içeriklerine ve gerekliliklerine paralel şekilde uygulanmakta olan müfredatlardan farklı olarak 21. yüzyıl

³ Yenilenen müfredatlara dair ayrıntılı liste *Ek 1*'de sunulmuştur.

becerileri başlığı altında geçen okuryazarlık (sağlık okuryazarlığı, bilimsel okuryazarlık, çevre okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı vb.), sosyo kültürel farkındalık gibi kişisel, kişilerarası ve bilişsel becerilere yer verilmiştir.

- 4) **Müfredatlarda disiplin alanlarına özgü yeterlilik ve becerilere yer verilmiştir.** Yeterlilik ve beceriler verilirken bunların sadece birer kavram olarak değil disiplin alanına özgü bilgi ve temel becerilerle ilişkilendirilebilmesine önem verilmiştir.
- 5) Müfredatların yenilenmesi çalışmaları sırasında değerlerin öğrencilere aktarılmasında izlenen yöntemlere ve bu aktarımın etkililiğinin nasıl arttırılacağına ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Bu amaçla birçok ülkenin (Kanada, Avustralya, Hindistan, Yeni Zelanda, Amerika, Uganda, Tayland, İngiltere, Malezya vb.) müfredatları, Avrupa Birliği ve UNESCO tarafından hazırlanan broşür ve yayınlar, yurt içi ve dışında yayımlanmış eğitimle ilgili akademik makaleler incelenmiştir. **Müfredatların giriş bölümüne “Değer(ler) Eğitimi” başlığı altında bir bölüm eklenerek değerlerin müfredatlarda yer alma nedenleri, nasıl yer aldığı, öğrenme öğretme sürecinde öğrencilere nasıl aktarılacağı, değerler verilirken hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasının gerektiğine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.**
- 6) Dersin bağlam ve kazanımlarından, konu anlatımından ve akışından kopuk olarak verilen değerler anlamlı ve kalıcı olmamaktadır. **Bu sebeple değerlerin ilgili dersin doğası ve müfredat kazanımları ile tutarlı olmasına ve bütünlük oluşturmaya dikkat edilmiş, aleni ve/veya örtük (zımnî, hidden) olarak müfredat kazanımlarına ve kazanım açıklamalarına hedeflenen değerler yedirilmiştir.**
- 7) **Müfredatlar yenilenirken farklı kültür ve medeniyet havzalarının katkıları belirginleştirilmeye ve dengeli örneklemelerde bulunmaya çalışılmıştır.** Bilimin ve bilimsel düşünmenin ortaya çıkışı ve gelişmesinin farklı kültürlerden bilim insanları ve düşünürlerin katkıları ile gerçekleştiği, bilimin ve bilimsel düşünmenin evrensel bir olgu olduğu gerçeğinden hareketle farklı havzalardan bilim insanlarının, düşünürlerin ve bunların çalışmalarının tanıtılmasına ilişkin kazanım ve/veya açıklamalara yer verilmiştir.

8) Yenilenen müfredatlarda sadeleştirme ve içerik yoğunluğunun azaltılması ön planda tutulmuştur. Bu amaç doğrultusunda;

- kazanım açıklamalarına getirilen konu sınırlamaları,
- güncelliğini yitiren konuların çıkarılması veya yeni bulgulara göre düzenlenmesi,
- içerik bakımından farklı ünite, konu başlıkları altında ve/veya sınıf düzeylerinde tekrar eden ve binişikliğe neden olan kazanımların çıkarılması,
- öğrenci seviyesinin üstünde olan, üst öğretim kurumlarında öğrencilerin ilgi duydukları meslek alanı ile ilgili olarak öğrenebilecekleri içeriklere ilişkin ünite, konu ve/veya kazanımların çıkarılması,
- farklı ünite başlıkları altında veya sınıf düzeylerinde parçalanmış şekilde kalmış, birbirleriyle ilişkili kazanımların konu bütünlüğünün sağlanması amacıyla ilgili oldukları ünite, konu veya sınıf düzeylerine kaydırılması suretiyle içerik yoğunluğu azaltılmıştır.

9) Yenilenen müfredatlarda;

- **üst bilişsel becerilerin** kullanılmasını gerektiren,
- **öğrenmenin anlamlı olabilmesi** için soyut olay, olgu ve kavramların mümkün olduğunca **günlük hayatla ilişkilendirilmesine** imkân sağlayan,
- öğrenmenin kalıcı olabilmesi için olabildiğince **uygulamaya yönlendiren,**
- **öğrenilenlerin önceki bilgilerle ve diğer disiplin alanlarıyla ilişkilendirilmesine** hizmet eden,
- **öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarını** teşvik eden

kazanım ve/veya kazanım açıklamalarına yer verilmiştir.

10) Farklı disiplin alanlarında tekrar eden ve duplikasyonlara sebep olan ünite, konu ve/veya kazanımlar daha fazla ilişkili olduğu disiplin alanına alınmış, gerekli yerlerde diğer disiplin alanlarına atıflarda bulunulmuştur.

11) İçerik olarak ilişkili olan ancak farklı ünite ve/veya konu başlıkları altında bulunan konulara ait kazanımlar konu bütünlüğünün sağlanması ve öğrenmenin kolaylaştırılması açısından bir araya getirilmiştir.

- 12)** Anlamlı ve kalıcı öğrenme için öğrenilen bilgilerin günlük hayatta karşılığını bulması, edinilen bilgi ve becerilerin uygulama yaparak pekiştirilmesi önemlidir. Bu bakımdan **öğrencilerin yaş düzeyleri itibarıyla günlük hayatla ilişkilendirecekleri veya ilgi duyduğu meslek alanında uzmanlaşmakta ihtiyaç duyacağı uygulamalar yapılması** önemsenmiştir.
- 13)** Müfredat uygulanırken bireysel farklılıkların, bütün öğrenciler için olduğu kadar özel gereksinimli öğrenciler için de üzerinde hassasiyetle durulması gereken konulardan biri olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle müfredatlar uygulanırken özel gereksinimi olan öğrenciler için gereken esnekliğin gösterilmesi; öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda etkinlikler hazırlanması ve planlaması öngörülmüştür.
- 14)** Müfredat uygulanırken **her türlü farklılığı kapsayıcı (inclusive) ve özeni/hassasiyeti koruyucu olmaya odaklanılmış**, bu sebeple müfredat uygulanırken farklılıkları olan öğrenciler için gereken esnekliğin gösterilmesi; öğrencilerin sosyoekonomik, kültürel, bireysel, düşünsel vb. farklılıkları, talep ve beklentileri doğrultusunda etkinlikler hazırlanması ve planlaması öngörülmüştür.

Müfredatlarla İlişkili Olarak Yapılan Çalışmalar Nasıl Devam Edecek?

Yenilenen Müfredatların Uygulanmaya Başlama Süreci Nasıl Devam Edecek? Önümüzdeki İşler, Bundan Sonra Yapılacak Çalışmalar Nelerdir?

2016-2017 eğitim öğretim yılında başlayan süreç son derece yoğun ve katılımcı bir şekilde gerçekleşti.

- Şûra kararları, Partilerin seçim beyannameleri ve hükûmet programları başta olmak üzere, farklı kurum ve kişilerce üretilmiş 350 farklı doküman ve rapor incelendi.
- 72 program geliştirme toplantısı, 18 tanıtım ve tartışma toplantısı, 15 formatör eğitimi toplantısı, 15 öğretmen eğitimi çalışma toplantısı yapıldı. Toplamda 120 toplantı yapıldı.
- Yapılan saha çalışmalarına ve anketlere 100 bine yakın öğretmen ve veli katıldı.
- Değişik zamanlarda ve farklı mekânlarda yapılan bu toplantılara 7.742 öğretmen ve akademisyen katıldı.

- 1.738 öğretmen ve akademisyen uzmanımız program geliştirme sürecine tam zamanlı olarak katıldı.
- Taslak müfredatlar üzerinden yapılan 27 günlük kamuoyu görüş ve katkılarını almak üzere yürüttüğümüz askı sürecinde “mufredat.meb.gov.tr” adresindeki formlarımıza 175.342 geri bildirim ve katkı mesajı geldi.
- Aynı süreçte e-posta adreslerimize konuya dair 8.850 mail geldi.
- Facebook hesabımızdan 91.487 görüntüleme ve 31.268 etkileşim gerçekleşti.
- Twitter hesabımızdan 530 milyon görüntüleme ve 19 milyon 100 bin profil ziyareti gerçekleşti.
- Akademisyen ve öğretmenlerden 360 kişi sadece bu görüşlerin değerlendirilmesi ve komisyonların müzakerelerine hazırlanması için çalıştı.
- Başkanıyla beraber 11 kişiden oluşan Talim ve Terbiye Kurulumuz tüm süreçte liderlik yaptı.

Bütün bu müzakere, istişare, araştırma, dinleme çalışmaları sonucunda;

- müfredatlarla öğrencilerimize aktarmak üzere **10 kök değer** (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) belirledik.
- Müfredatlarla öğrencilerimize aktarmak üzere **9 yeterlilik ve beceri** belirledik: anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematik yeterliği, bilim ve teknoloji yeterliği, dijital yeterlik, öğrenmeyi öğrenme, inisiyatif alma ve girişimcilik algısı, sosyal ve kamusal yeterlikler, kültürel farkındalık ve ifade.
- Bu kök değerler ile yeterlilik ve beceriler üzerine oturan, bunları kapsayan İlkokul ve ortaokul düzeyinde 17, lise düzeyinde 24, imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi düzeyinde 10 olmak üzere toplam **51 ayrı müfredatı** yeniledik. Sınıfları esas aldığımızda **176 dersin programını** yenilemiş olduk.

Bugün burada ve şimdi düzenlediğimiz basın toplantısıyla hazırladığımız müfredatlarımızı kamuoyuyla, halkımızla paylaşıyoruz. Hayırlı uğurlu olsun.

- **Yenilenen müfredatlar ilk olarak 2017-2018 eğitim öğretim yılında 1, 5 ve 9. sınıflarda uygulamaya konulacaktır. Ocak 2018'e kadar programlarla ilgili**

olarak sahadaki uygulamalarımız üzerinden izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılacaktır.

- Haziran 2018'e kadar değiştirilen müfredatların eğitim araç gereçlerini, lme araçlarını bir taraftan Millî Eğitim Bakanlığı diğer taraftan özel sektör hazırlayıp üretecektir.
- Eylül ayından itibaren, okullarımızın açılmasıyla birlikte, bütün öğretmenlerimize ve velilerimize programların ayrıntılı olarak tanıtılacağı toplantılar düzenlenecektir.
- 2017-2018 eğitim ğretim yılı boyunca öğretmenlerimizin kendi branşlarına dair programları incelemeleri ve uygulamaya yönelik dokümanlar üretmeleri için atölyeler yapılacaktır.
- 2017-2018 eğitim ğretim yılı sonunda ve 2018-2019 eğitim ğretim yılı başında öğrencilerimizin yeni programa geçişte eksikliklerini telafi edecek telafi/oryantasyon eğitimleri yapılacaktır.

Bu hazırlıklarımızla 2018-2019 eğitim ğretim yılına tüm sınıflarda ve tüm derslerde yeni müfredat ile eğitim ğretim sürecimize istikrarlı ve çok daha güçlü, yeni ve yenilikçi bir şekilde devam edilecektir.

Ek 1. Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Yenilenen Müfredatlar

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
1	Almanca Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
2-10 (9 program)	Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programı (Temel Dinî Bilgiler, Siyer, Fıkıh, Tefsir, Dinler Tarihi, Hadis, Akaid, Kelam, Hitabet ve Mesleki Uygulama)	İmam Hatip Lisesi	9-10-11-12	Zorunlu	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
11	Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı	Ortaokul	5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
12	Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
13	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	Ortaokul	5-6 Z/7-8 S	Zorunlu/Seçmeli	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
14	Biyoloji Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu/Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
15	Coğrafya Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu/Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
16	Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı	Lise	12	Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
17	Felsefe Dersi Öğretim Programı	Lise	10-11	Zorunlu/Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
18	Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	İlkokul-Ortaokul	3-4-5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
19	Fen Lisesi Biyoloji Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
20	Fen Lisesi Fizik Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
21	Fen Lisesi Kimya Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
22	Fen Lisesi Matematik Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/ Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
23	Fizik Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu/ Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
24	Fransızca Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
25	Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı	İlkokul-Ortaokul	1-2-3-4-5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
26	Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
27	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı	İlkokul	1-2-3	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
28	İmam Hatip Ortaokulu Temel Dinî Bilgiler Dersi Öğretim Programı	İmam Hatip Ortaokulu	5-6-7-8	Zorunlu	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
29	İngilizce Dersi Öğretim Programı	İlkokul-Ortaokul	2-3-4-5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
30	İngilizce Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
31	İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı	İlkokul	4	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
32	Kimya Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu/Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/ Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
33	Matematik Dersi Öğretim Programı	İlkokul-Ortaokul	1-2-3-4-5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
34	Matematik Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu/ Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
35	Müzik Dersi Öğretim Programı	İlkokul-Ortaokul	1-2-3-4-5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
36	Müzik Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
37	Ortaokul Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı	Ortaokul	5-6-7-8	Seçmeli	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/ Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
38	Ortaokul Temel Dinî Bilgiler (İslam 1-2) Dersi Öğretim Programı	Ortaokul	5-6-7-8	Seçmeli	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
39	Ortaöğretim Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Seçmeli	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
40	Ortaöğretim Temel Dinî Bilgiler (İslam 1-2) Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Seçmeli	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
41	Oyun ve Fiziki Etkinlikler Dersi Öğretim Programı	İlkokul	1-2-3-4	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
42	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	İlkokul-Ortaokul	4-5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
43	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı	Ortaokul	8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
44	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı	Lise	12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
45	Tarih Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
46	Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı	Ortaokul	7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
47	Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı	İlkokul	4	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sıra No	Müfredatın Adı	Seviyesi	Uygulanacak Sınıflar	Zorunlu/Seçmeli	İlgili Genel Müdürlük
48	Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı	Lise	9	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
49	Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı	Lise	9-10-11-12	Zorunlu	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
50	Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi Dersi Öğretim Programı	Lise	11-12	Seçmeli	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
51	Türkçe Dersi Öğretim Programı	İlkokul-Ortaokul	1-2-3-4-5-6-7-8	Zorunlu	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Ek 2. Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma...
dostluk	diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
öz denetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
sabır	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
saygı	alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
sevgi	aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
yardımseverlik	cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

Ek 3. Yenilenen Müfredatlarla Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Yeterlilik ve Beceriler ile İlişkili Bilgi, Beceri ve Tutumlar

1) Anadilde İletişim

- Yazılı, sözlü ve sözlü olmayan iletişim araçlarını kullanarak etkili şekilde iletişim kurma.
- Ortamın gereklilikleri doğrultusunda iletişim kurma.
- Duygu, düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak ortama uygun ve ikna edici şekilde ifade etme.
- Dil becerilerini olumlu ve sosyal olarak sorumlu/sağduyulu şekilde kullanma.

2) Yabancı dillerde iletişim

- Toplumsal gelenekleri, kültürel öğeleri, dil çeşitliliğini fark etme ve takdir etme.
- Sözlü ve yazılı mesajları anlama.
- İhtiyaçları doğrultusunda metinler okuma, okuduğunu anlama ve metin üretme.
- Hayat boyu öğrenmenin parçası olarak resmî olmayan dili (günlük konuşma dilini) öğrenme.
- Kültürel çeşitliliğe saygı duyma.
- Dil öğrenmeye ve uluslararası iletişime merak ve ilgi duyma.

3) Matematik yeterliği

- Matematik teorilerini, ölçümleri, temel işlemleri, formülleri, gösterimleri bilme.
- Matematik kavram ve terimlerini anlama ve kullanma.
- Günlük hayat durumlarında karşılaşılan problemlerin çözümünde matematiksel düşünme tarzını (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunumunu (formüller, modeller, yapılar, grafikler, tablolar) kullanma.
- Temel matematik prensiplerini ve işlemlerini günlük durumlarda (evde ve/veya işte) uygulama.
- Matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme.

4) Bilim ve teknoloji yeterliği

- Doğal hayatı anlamak için sorular sorma ve delile dayalı sonuç çıkarma.
- İnsan eylemlerinin sebep olduğu değişimleri kavrama.
- Bireysel olarak doğal hayata karşı sorumluluklarını kavrama.
- Doğal hayata ilişkin temel prensipleri, temel bilimsel kavramları, metotları, teknolojiyi, teknolojik ürünleri ve işlemleri bilme.
- Bilim ve teknolojinin doğal hayat üzerindeki etkisini kavrama.
- Bilimsel sorgulamanın özelliklerini kavrama.
- Sebep sonuç ilişkisi kurma.
- Etik ve güvenlikle ilgili konular hakkında bilgi sahibi olma.

5) Dijital yeterlik

- Bilgi çağı teknolojilerinin yapısını, günlük hayat durumlarındaki (kişisel, sosyal ve iş hayatında) rolünü ve sağladığı fırsatları kavrama.
- Temel bilgisayar uygulamalarını (word işlemcisi, veri tabanları, bilgi depolama ve yönetme vb.) kavrama.
- İş, boş zaman, bilgi paylaşımı, öğrenme ve araştırma için İnternet ve elektronik medyanın (e-posta, İnternet araçları) fırsatlarını ve potansiyel risklerini kavrama.
- Mevcut bilginin ve bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulama.
- Etkileşimli medyanın kullanımında dikkat edilmesi gereken yasal ve etik prensipleri kavrama ve sorumluluk sahibi bir biçimde kullanma.
- Bilgiyi araştırma, toplama, işleme, eleştirel ve sistematik şekilde kullanma.
- Sunulan bilgilerin güvenilirliğini sorgulama.
- Bilgi üretmek, sunmak ve kavramak için gerekli araçları kullanma.
- İnternet tabanlı servislere erişme, araştırma ve kullanma.
- Bilgi çağı teknolojilerini kültürel, sosyal ve/veya profesyonel amaçlarla kullanma.

6) Öğrenmeyi öğrenme

- İş ya da kariyer hedefleri için gerekli yeterlik, bilgi, beceri ve nitelikleri bilme.
- Kendi öğrenme stratejilerini, güçlü ve zayıf yönlerini bilme.
- Eğitim, hizmet içi eğitim, rehberlik, danışmanlık fırsatlarını araştırma.
- Daha sonraki öğrenmeler için gerekli okuryazarlık, matematiksel beceri ve bilgi iletişim teknolojilerini kullanma becerisi edinme ve geliştirme.
- Öğrenmeyi ve kariyerini yönetme.
- Öz disiplin ve bağımsız çalışma becerileri edinme.
- Öğrenme sürecinin bir parçası olarak iş birlikli çalışma, heterojen gruplardan faydalanma, öğrendiklerini paylaşma.
- Kendi öğrenmesini ve çalışmasını değerlendirme.
- Gerek duyduğunda nasihat ve bilgi alma.
- Kendisini motive etme ve kendisine güven duyma.
- Problem çözme becerisi geliştirme.
- Engel ya da değişikliklerle baş edebilme.
- Önceki öğrenmelerinden ve deneyimlerinden yararlanma.
- Öğrendiklerini çeşitli hayat durumlarında uygulama.
- Öğrenme fırsatlarını arama ve değerlendirme.

7) İnisiyatif alma ve girişimcilik algısı

- Kişisel, profesyonel ve/veya iş hayatında fırsatların farkına varma.
- Etik değerleri benimseme.
- Etkili sunum yapma.
- Uzlaşmacı olma.
- Bireysel ve grup olarak çalışma.
- Kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanıma ve sorgulama/değerlendirme.
- Gerekli olduğunda risk alma.
- Durum değerlendirmesi yapma.
- Kişisel, sosyal ve iş hayatında inisiyatif alma ve yenilikçi düşünme.
- Hedeflere ya da kişisel amaçlara ulaşmada kararlı olma.

8) Sosyal ve kamusal yeterlikler

- Farklı toplum ve çevrelerde (örneğin iş) kabul edilen davranış kurallarını bilme.
- Toplum ve kültürle ilgili temel kavramları bilme.
- Kültürel çeşitliliğin farkında olma ve saygı gösterme.
- Millî kültürel kimliğini özümseme ve diğer kültürlerle nasıl etkileşim içinde olduğunu kavrama.
- Tolerans gösterme, empati kurma, dayanışma, iş birliği yapma.
- Stresten ve çatışmalardan kaçınma.
- Farklı bakış açılarına saygı duyma, ön yargıların üstesinden gelme ve uzlaşmacı bir tutum sergileme.
- Demokrasi, adalet, eşitlik, vatandaşlık, insan hakları, yerel, ulusal, uluslararası kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olma.
- Güncel gelişmeleri takip etme.
- Ülkesinin tarihi ve dünya tarihi hakkında bilgi sahibi olma.
- Toplumunu ilgilendiren problemlerin çözümü ile ilgilenme.
- Toplumsal ilişkilerde ve komşuluk ilişkilerinde yapıcı katılım sağlama.
- Toplumsal uyumu sağlamak için paylaşılan değerleri benimseme ve bunlara saygı duyma.
- Diğer insanların özeline saygı duyma.

9) Kültürel farkındalık ve ifade

- Yerel, ulusal ve uluslararası kültürel mirasın farkında olma.
- Önemli kültürel çalışmalar ve popüler kültür hakkında bilgi sahibi olma.
- Kültürel ve dilsel çeşitliliğin farkında olma.
- Hayatta estetik faktörlerin önemini kavrama.
- Sanat eserlerine ve sanat çalışmalarına değer verme ve takdir etme.
- Kültürel hayata katılma.

Bu doküman 18 Temmuz 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan basın toplantısı için hazırlanmıştır.

